

Новіков Олег Володимирович, науковий співробітник відділу кримінологічних досліджень Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України, кандидат юридичних наук;

Новікова Катерина Андріївна, старший науковий співробітник відділу дослідження проблем кримінального та кримінально-виконавчого права Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України, кандидат юридичних наук

АНАЛІЗ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО ДЕЯКИХ ЗАКОНОДАВЧИХ АКТИВ УКРАЇНИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНСТИТУЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ»

Протягом останніх років та й на сьогодні антикорупційне законодавство України знаходиться на стадії активного реформування. Так, лише тільки до Закону України «Про запобігання корупції» № 1700-УП від 14.10.2014 (далі - Закон № 1700-УП) з моменту його прийняття було внесено близько 230 змін 28 різними законами. Окрім цього, Закон № 1700-УП було доповнено 12 новими статтями.

Серед останніх законів, якими вносилися зазначені зміни, слід відмітити Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення ефективності інституційного механізму запобігання корупції» № 140-IX від 02.10.2019 (далі - Закон № 140-IX). Без перебільшення, це один із найбільших законів, якими вносилися зміни до антикорупційного законодавства України. Аналізу зазначеного закону й присвячені ці тези доповіді.

Виходячи із пояснювальної записки до проекту Закону № 140-IX його метою є зниження рівня корупції та підвищення суспільної довіри до антикорупційних органів шляхом вдосконалення інституційного механізму запобігання корупції. Завданням ж Закону № 140-IX є заміна структури управління Національного агентства з питань запобігання корупції на ефективнішу, посилення спроможності та гарантій незалежності Національного агентства, створення належної законодавчої основи для функціонування підрозділів з питань запобігання та виявлення корупції в органах влади, виправлення окремих недоліків регулювання, що містяться в Законі України «Про запобігання корупції», зокрема в частині вимог фінансового контролю, та інших законодавчих актах [1].

Не вдаючись до детального техніко-юридичного аналізу внесених Законом № 140-IX змін, розглянемо окремі із них на предмет

доцільності та відповідності головній меті - підвищенню ефективності інституційного механізму запобігання корупції.

По-перше, Закон № 140-ІХ вніс зміни до ст. 255 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі - КУпАП) у частині розподілу повноважень між Національним агентством з питань запобігання корупції (далі - НАЗК) та Національною поліцією щодо складання протоколів про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією. Відтепер уповноважені посадові особи НАЗК мають право складати протоколи про такі правопорушення лише щодо службових осіб, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище. На наш погляд, зазначені зміни оптимізують роботу НАЗК і Національної поліції та в цілому відповідають завданням й функціям цих органів.

Окрім цього, ст. 257 КУпАП було доповнено положенням про необхідність надіслання повідомлення органу державної влади, органу місцевого самоврядування, керівнику підприємства, установи чи організації, де працює особа, щодо якої складено адміністративний протокол про адміністративне правопорушення, для розгляду питання щодо можливого відсторонення такої особи від виконання службових повноважень. Зазначене узгоджується з ч. 5 ст. 65 Закону № 1700-УП та сприяє виконанню цієї норми.

По-друге, Законом № 140-ІХ розширено перелік корупційних злочинів, закріплений у примітці до ст. 45 Кримінального кодексу України (далі - КК України). Так, цей перелік було доповнено злочином, передбаченим ст. 366¹ КК України («Декларування недостовірної інформації»). З одного боку, слід підтримати ініціативу законодавця щодо віднесення цього злочину до корупційних, адже відтепер на осіб, що його вчинили, буде поширюватися дія передбачених КК України застережень, що унеможливають застосування багатьох заохочувальних кримінально-правових норм. З іншого боку, віднесення зазначеного кримінального правопорушення до корупційних злочинів є доволі спірним, тому що зазначене діяння не містить у собі ознак корупції, передбачених Законом № 1700-УП. У зв'язку з цим, зазначене питання потребує окремого обговорення та вирішення.

По-третє, Законом №140-ІХ було розширено поняття «близькі особи» за рахунок включення до цієї категорії таких осіб як: двоюрідний брат, двоюрідна сестра, племінник, племінниця, батько та мати дружини (чоловіка) сина (дочки). Також зазначений закон доповнив перелік суб'єктів, на яких поширюється дія антикорупційного законодавства. Зокрема, ч. 1 ст. 3 Закону № 1700-УП була доповнена підпунктом «і» такого змісту: «Керівник Офісу Президента України, його Перший заступник та заступник, а також особи, які займають посади патронатної служби, визначені Законом України «Про державну службу», крім осіб, які виконують свої обов'язки на громадських засадах, помічники суддів». Крім цього, Законом № 140-ІХ було уточнено поняття «члени сім'ї». Відтепер до членів сім'ї належать неповнолітні діти незалежно від

спільного проживання із суб'єктом. В цілому оцінюємо зазначені зміни як позитивні та такі, що відповідають поставленій меті.

По-четверте, значної кількості змін зазнав розділ II Закону № 1700-УП. Зазначені зміни серед народних депутатів України та у засобах масової інформації отримали назву «перезавантаження НАЗК» [2]. Так, Закон № 140-ІХ передбачає: зміну форми урядування НАЗК з колегіальної на одноосібну; зміну порядку формування та складу конкурсної комісії з відбору Голови НАЗК; підвищення гарантій незалежності Голови НАЗК, зокрема, шляхом визначення вичерпного переліку підстав для дострокового припинення його повноважень, які не передбачають можливості політично мотивованого звільнення; посилення механізмів підзвітності НАЗК, зокрема шляхом розширення повноважень Громадської ради при НАЗК та створенням підрозділу внутрішнього контролю НАЗК; обмеження максимального розміру премій, що можуть бути виплачені керівництву НАЗК тощо. Слід відмітити, що зазначені зміни є доцільними, але на сьогодні ще зарано говорити про те, яким чином вони вплинуть на роботу НАЗК. На жаль, все залежить від тієї особи, яка очолить цей орган.

По-п'яте, Закон № 140-ІХ доповнив Закон № 1700-УП ст. 13-1 «Уповноважені підрозділи (уповноважені особи) з питань запобігання та виявлення корупції». Ця стаття передбачає обов'язкове створення чи визначення уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції в органах влади різного рівня, визнає основні завдання таких уповноважених підрозділів (уповноважених осіб), а також гарантії їх незалежності. Позитивно оцінюючи зазначені зміни, слід сказати, що ефективність роботи цих уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції ми зможемо оцінити найближчим часом. Головне щоб їх робота не звелася до формальності.

Підсумовуючи вищенаведене, Закон №140-ІХ в цілому відповідає поставленій меті та завданням.

Список використаних джерел

1. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення ефективності інституційного механізму запобігання корупції». иКБ: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_17pf3511=66259.

2. Президент підписав закон, який перезавантажує НАЗК та відкриває декларації керівництва СБУ. URL: https://antac.org.ua/publications/prezydent-pidpysav-zakon-iaqyy-perezavantazhuie-nazk-ta-vidkryvaie-deklaratsii-kerivnytstva-sbu/?fbclid=IwAR32Jhp18RRGSYyGci2IxRkVq0EtrdOgzzb8KQF3nvJPBaiuWIbZQ_WZGMs.